

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის
თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
იურიდიული ფაკულტეტი

სამართლის ჟურნალი

№1, 2018

უნივერსიტეტის
გამომცემლობა

UDC (უაკ) 34(051.2)

ს-216

მთავარი რედაქტორი

ირაკლი ბურდული (პროფ., თსუ)

სარედაქციო კოლეგია:

ლევან ალექსიძე (პროფ., თსუ)

გიორგი დავითაშვილი (პროფ., თსუ)

ავთანდილ დემეტრაშვილი (პროფ., თსუ)

ბესარიონ ზოიძე (პროფ., თსუ)

თევდორე ნინიძე (პროფ., თსუ)

ნუგზარ სურგულაძე (პროფ., თსუ)

პაატა ტურავა (პროფ., თსუ)

ლადო ქანტურია (პროფ., თსუ)

ნათია ჩიტაშვილი (ასოც. პროფ., თსუ)

ლელა ჯანაშვილი (ასოც. პროფ., თსუ)

გიორგი ხუბუა (პროფ., თსუ)

ლაშა ბრეგვაძე (თ. წერეთლის სახ. სახელმწიფოსა და

სამართლის ინსტიტუტის დირექტორი)

გუნთერ ტოიბნერი (პროფ.,

ფრანკფურტის უნივერსიტეტი)

ბერნდ შუნემანი (პროფ.,

მიუნხენის უნივერსიტეტი)

იან ლიდერი (პროფ.,

ფრაიბურგის უნივერსიტეტი)

ხესე ანტონიო სეოანე (პროფ.,

ლა კორუნიის უნივერსიტეტი)

კარმენ გარსიმარტინი (პროფ.,

ლა კორუნიის უნივერსიტეტი)

არტაკ მკრტიჩიანი (პროფ.,

ლა კორუნიის უნივერსიტეტი)

*გამოცემულია ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის
საუნივერსიტეტო საგამომცემლო საბჭოს გადაწყვეტილებით*

© ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის
გამომცემლობა, 2019

ISSN 1987-7668

გერმანიაში სამოქალაქო სამართალწარმოებისას სასამართლო კომუნიკაციის მნიშვნელობა

სამოქალაქო საპროცესო სამართალმა 21-ე საუკუნის დასაწყისში გერმანიაში ორი ფუნდამენტური ცვლილება განიცადა: მოსამართლის მიერ მითითებების გაცემის მოვალეობის და მომრიგებელი მოსამართლის როლის გაძლიერების კუთხით, რომელიც მოიაზრებს მოსამართლის უფლებამოსილებას, გავლენა მოახდინოს პროცესის მხარეებზე და მიიყვანოს ისინი მორიგების შეთანხმებამდე. ორი ახალი რეგულაციის შედეგად, გაიზარდა კომუნიკაცია, როგორც მოსამართლესა და მხარეებს, ასევე თავად მხარეებს შორისაც. შესაბამისად, მოსამართლის როლი აღარ შემოიფარგლება მხოლოდ დადგენილი პროცედურის შესაბამისად პროცესის წარმართვით, მატერიალურ-სამართლებრივად დასაბუთებული და კანონიერი გადაწყვეტილების მიღებით. მოსამართლეს მეტი კომუნიკაცია აქვს მხარეებთან სამართლებრივი დავის მოგვარებამდე, იქნება ეს სასამართლო გადაწყვეტილების, თუ მხარეებს შორის მიღწეული მორიგების ფორმით.

მოცემული ნაშრომი წარმოადგენს მცდელობას, ნათელი მოჰფინოს ახალი რეგულაციების ძირითად შედეგებს და წარმოაჩინოს მოსამართლის ახლებური როლი.

სტატიაში დასაბუთებულია, რომ მოსამართლის სამოქმედო არეალის გაფართოების საფუძველზე უნდა მოხდეს მოსამართლის საქმიანობის საზღვრების ხელახალი დადგენა, რომელიც განსაკუთრებულ მნიშვნელობას მიუკერძოებლობის ცალკეულ შემთხვევაში იძენს. მოსამართლის გაფართოებული სამოქმედო არეალი შეიცავს ასევე რისკებს: ერთი მხრივ, მოსამართლეს ევალება მხარეებთან პირდაპირი კომუნიკაცია, მეორე მხრივ, მხარეებს შეუძლიათ, საკუთარი ინტერესების დაცვის მიზნით, უარი თქვან ამ კომუნიკაციაზე. აღნიშნულის მაგალითია შემთხვევა, როდესაც მოსამართლე მხარეებს გარიგების პირობებს სთავაზობს და ამით მის მიმართ მხარეთა უარყოფით განწყობას იწვევს. კანონი გვთავაზობს გამოსავალს, გაიმიჯნოს დავის მწარმოებელი მოსამართლის და მომრიგებელი მოსამართლის პიროვნებები პროცესის სხვადასხვა ეტაპზე.

სტატიაში ასევე წარმოჩენილი იქნება მხარეთა კონსესუსზე დამყარებული სამოსამართლო გადაწყვეტილების ფინანსური უპირატესობები.

საკვანძო სიტყვები: მითითების მოვალეობის ახალი რეგულირება, მომრიგებელი მოსამართლის ინსტიტუტის ახალი რეგულირება, მიკერძოებულობა და მოსამართლის ქმედების საზღვრები, დავის მოსამართლის და მომრიგებელი მოსამართლის გამიჯვნა, პროცესის მორიგებით დასრულების ფინანსური უპირატესობა, მოსამართლის სახე, სამოსამართლო უფლებამოსილება, იურიდიული განათლება.

* სამართლის დოქტორი, ადვოკატი, მედიატორი, ხელმძღვანელი, დრეზდენის ტექნიკურ უნივერსიტეტში მედიაციის პედაგოგი, პენსიაზე მყოფი თავმჯდომარე მოსამართლე.

სამოქალაქო სასამართლოს მოსამართლე ხელმძღვანელობს სამოქალაქო სასამართლო პროცესს და გადაწყვეტილების მეშვეობით აყალიბებს მხარეთა მოთხოვნების სისწორეს მოქმედი კანონმდებლობისა და სამართლის შესაბამისად. თუმცა, მოსამართლის კომუნიკაცია მხარეებთან არ შემოიფარგლება ამგვარი „დეკლარაციული“ კომუნიკაციით.

* * *

სისხლის სამართლის პროცესისგან ძირეული განსხვავება სწორედ იმაში მდგომარეობს, რომ სამოქალაქო პროცესში მოსამართლეს ევალება, ისაუბროს მხარეებთან შესაძლო გადაწყვეტილების შესახებ. კომუნიკაციის მოცულობა გაიზარდა, რაც მოსამართლის წინაშე ახალ მოთხოვნებს აყენებს, რომელთა შესასრულებლად მხოლოდ სამართლის შესანიშნავი ცოდნა საკმარისი არ არის.

გერმანიის ფედერალური უმაღლესი სამართლოს სისხლის სამართლის საქმეთა პალატის თავმჯდომარეს, მოსამართლე ფიშერს, ერთ-ერთ საგაზეთო ინტერვიუს დროს ჰკითხეს (ინტერვიუ გაზეთ Zeit-ში, 30.10.2010), მისი მოსაზრებით, თუ რა აკლიათ დღევანდელ სამართლის სტუდენტებს, ამაზე ფიშერმა უპასუხა:

„უმეტეს შემთხვევაში უნარ-ჩვევები, ანუ სოციალურ-ფსიქოლოგიური თვისებები. ეს ფაქტიურად არ ისწავლება: პროცესის წარმართვის კომპეტენციებს სტუდენტობის ეტაპზე ვერ შეიძენს ადამიანი, სტუდენტთა უმეტესობას აკლია სწორედ კომუნიკაციური გულისხმიერება“.

პასუხი შემდეგ კითხვაზე, თუ რატომ იქნებოდა ეს მნიშვნელოვანი:

„იურისპრუდენცია ეს არის მეცნიერება, რომელიც ძირითადად მეტყველებას ემყარება. მათ (სტუდენტებს) თავიანთი კარიერის განმავლობაში პროფესიული სიტყვის წარმოთქმა, მხარეთა პოზიციების დაცვა, კონფლიქტური სიტუაციების გადაწყვეტა მოუწევთ, და ამასთან ერთად კი უნდა შეძლონ უცხო პირების მიმართ ემპათიის განცდაც ჰქონდეთ“.

ზემოაღნიშნულმა ორმა ცვლილებამ სამოქალაქო საქმეთა მოსამართლის კომუნიკაცია სასამართლო პროცესზე გაამყარა, მისი მოცულობა გაზარდა და ასევე, შინაარსობრივად შეცვალა.

პირველი ცვლილება უკავშირდება გერმანიის სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 139-ე პარაგრაფს. 2000 წელს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის რეფორმის შედეგად, მოსამართლე ვალდებულია პროცესის მონაწილე მხარეებს ფართო მითითება მისცეს და ამასთანავე, უზრუნველყოს სასამართლო მოსმენა. სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 139-ე პარაგრაფის თანახმად¹:

1. საჭიროებისას, სასამართლო პროცესის მხარეებთან ერთად განიხილავს საქმის ფაქტობრივ და სადავო გარემოებებს არსებითი და სამართლებრივი კუთხით და სვამს შესაბამის კითხვებს. უზრუნველყოფილი უნდა იყოს მხარეთა მხრიდან ყველა მნიშვნელოვანი გარემოების დროული და სრულყოფილი წარმოდგენა, განსაკუთრებით არასრულყოფილი მონაცემებისას მათი დასაშვებ მონაცემებად შევსება/გარდაქმნა, მტკიცებულებების წარმოდგენა და შესაბამისი შუამდგომლობების დაყენება.

¹ ახალი რედაქცია სამოქალაქო პროცესის რეფორმის შედეგად - 27.07.2001 (BGBl. I S. 1887) m.W.v. 01. 01.2002

2. სასამართლო უფლებამოსილია, დააფუძნოს თავისი გადაწყვეტილება იმ გარემოებაზე, რომელიც მხარეს აშკარად გამორჩა ან არამნიშვნელოვნად მიიჩნია, თუ საუბარი არაა მხოლოდ რაიმე დამატებით მოთხოვნაზე, მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ მან მიუთითა მხარეს ამ გარემოებაზე და მისცა მას თავისი მოსაზრების გამოთქმის საშუალება. იგივე მოქმედებს ისეთ მოსაზრებაზე, რომელსაც სასამართლო სხვაგვარად აფასებს, ვიდრე თითოეული მხარე.

3. სასამართლომ უნდა გაამახვილოს მხარეთა ყურადღება იმ გარემოებებზე, რომლებიც სასამართლოსთვის საეჭვო და დამატებით გამოსაკვლევიან, მისი ფუნქციებიდან გამომდინარე.

4. ამ მუხლის მიხედვით, მითითებები რაც შეიძლება დროულად უნდა იქნეს გაცემული და მათზე აქცენტი გამახვილებული. მათი გაცემა უნდა ეფუძნებოდეს აქტების შინაარსს. აქტების წინააღმდეგ კი, მხოლოდ მათი სიყალბის მტკიცებულება შეიძლება იყოს გამოყენებული.

5. იმ შემთხვევაში თუ სასამართლო მითითებაზე მხარეს არ შეუძლია ახსნა-განმარტების მყისიერად მიცემა, მისი შუამდგომლობის საფუძველზე სასამართლო მხარეს განუსაზღვრავს ვადას, რა პერიოდშიც წარმოდგენილ უნდა იქნეს წერილობითი ახსნა-განმარტება.

აქედან გამომდინარე სასამართლო ვალდებულია გასცეს მითითებები. როდესაც მხარეს აშკარად გამორჩება მნიშვნელოვანი სამართლებრივი თუ შინაარსობრივი საკითხი, ან უმნიშვნელოდ მიიჩნია იგი, მაგალითად არასწორად აღიქვა სამართლებრივი საკითხი ან უფლებრივი მდგომარეობა, სასამართლო ვალდებულია ამ შეცდომაზე მიუთითოს მას. ეს ასე რომ არ იყოს, სასამართლო დაუპირისპირდებოდა კონსტიტუციით გარანტირებულ უფლებას სამართლიანი სასამართლო მოსმენის შესახებ (მუხლი 103 აზ. 1 გერმანიის კონსტიტუცია), იმ თვალსაზრისით, რომ ზემოაღნიშნული მითითებების გარეშე მის გადაწყვეტილებას იმ გარემოებებზე დაყრდნობით გამოიტანდა, რაზე გათვლაც პროცესის მონაწილეებს მანამდე არ ჰქონდათ (ე.წ. დაუშვებელი მოულოდნელი გადაწყვეტილება). ზეპირი განხილვის დასასრულს, შეიცნობს რა სასამართლო, რომ მოხდა მითითების გაცემის ვალდებულების დარღვევა, მან უნდა განაახლოს ზეპირი მოსმენა (§ 156, აზ. 2 №1 სამოქალაქო საპროცესო კოდექსი) და გასცეს სამართლებრივად მნიშვნელოვანი მითითებები. მითითებების გაცემის ვალდებულება სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 139-ე პარაგრაფის მიხედვით ვრცელდება არა მარტო სამართლებრივ შეფასებაზე, არამედ ფაქტების შინაარსზეც, რომელთაც სამართლებრივი თვალსაზრისით მნიშვნელობა აქვთ და ასევე, მტკიცებულებების ამოღების შედეგებზე. სასამართლომ ასევე უნდა განიხილოს წარმოდგენილი მტკიცებულებები, როგორც სამართლებრივ, ისე ფაქტობრივ ქრილში². სასამართლო მითითებების მიზანია, გაურკვევლობის, ხარვეზისა და შეცდომის გამოვლენა და გამჭვირვალედ წარმოჩენა. შესაბამისად, მოსამართლეებმა კონკრეტულად და გამიზნულად უნდა განიხილონ მხარეთა მოხსენებათა პროცესში წარმოჩენილი ხარვეზები. ამასთანავე, სასამართლოს მითითებასა და განმარტებაზე მხარეებს უნდა ჰქონდეთ საკუთარი მოსაზრების წარმოდგენის შესაძლებლობა (სასამართლო მოსმენა), რაც სამოქალაქო პროცესს დიალოგის ხასიათს სძენს.³

² *Wieczorek/Schütze-Smid*, ZPO, 4.Auflage 2013 Rn 71 zu § 139 ZPO.

³ *Wieczorek/Schütze a.a.O.* Rn 75. გერმანიის ფედერალური უმაღლესი სასამართლო მის გადაწყვეტილებაში 02.10.2003, Az.: V ZB 22/03, გამოქვეყნებული BGH NJW 2004, 164, საუბრობს სასამართლოსა და მხარეებს ან ადვოკატებს შორის „გახსნილ დიალოგზე“.

სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 139-ე პარაგრაფით ახალი რეგულაცია მიანიშნებს, მოსამართლის უფლებამოსილების იმ სახეზე, რომელიც გულისხმობს დავის განხილვის გადამწყვეტ მომენტში მოსამართლის მიერ მხარეებთან კომუნიკაციის შესაძლებლობას. მხოლოდ საკუთარი ნეიტრალიტეტით მოქმედი, საკუთარ თავში მიძინებული, მხარეებთან მიმართებაში ჩაკეტილად მოქმედი მოსამართლე, აღარ არის ახალი საჭიროებების შესატყვისი და არც კანონმდებლის მიერ სასურველი. მოსამართლის მიერ გაცემულ საჭირო მითითებებს საჩვენებელი სამართლებრივი გამჭვირვალობის მიღმაც აქვთ მნიშვნელობა. მოსამართლის სიტყვა სამოქალაქო პროცესს დინამიურს ხდის სხვა მხრივაც: მითითებების საფუძველზე მხარეებს შეუძლიათ პროცესზე გავლენა ახალი რაკურსით მოახდინონ: სასამართლო მითითების შედეგად დავასთან დაკავშირებით მხარეები შეიძლება ერთმანეთს სხვა მიმართულებით დაელაპარაკონ, ამ კომუნიკაციისას შესაძლოა, რომ მოსამართლის შეფასება იქცეს მხარეების მიერ რისკების ახლებური შეფასების ორიენტირად. მხარეთა შორის წარმოებულმა მოლაპარაკებამ შესაძლოა სხვა შინაასი მიიღოს, რამაც მხარეები ახალ ალტერნატიულ შეთავაზებებთან მიიყვანოს მოსამართლის ნეიტრალური მოსაზრების გათვალისწინებით, დამოუკიდებლად იმისა, იქნება თუ არა იგი სამართლებრივად გაზიარებული თუმცა დაემყარება იმ ვარაუდს, რომ სწორედ ეს მოსაზრება დაეფუძნება გადამწყვეტილებას. შესაბამისად, სამოსამართლო კომუნიკაცია კონკრეტულ საქმეზე მხოლოდ სამართლიანი გადაწყვეტილების უზრუნველყოფით არ შემოიფარგლება. საკითხზე უფრო მაღალი ხარისხის სამართლიანი გადაწყვეტილების მიღება, სამართლებრივი დავის გადაჭრაში მხარეთა მეტი ჩართულობით მიიღწევა. აქ მოსამართლის კომუნიკაციის ხარისხი მიუთითებს მის მომრიგებელ მოსამართლედ ჩამოყალიბებაზე.

ორმხრივი კომუნიკაციის საჭიროება სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 139-ე პარაგრაფის აბზაცი 1, პირველი წინადადების მიხედვით, ადგენს, თუ რამდენად მიზანშეწონილია სამართლებრივ დავაზე მიღებული განწყვეტილების საანცვლოდ, მორიგების შეთანხმება.⁴ ორმხრივი კომუნიკაციის ვალდებულება გათვალისწინებული სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 139-ე პარაგრაფის აბზ.1, პირველი წინადადება კონკრეტდება სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 278-ე პარაგრაფის პირველ აბზაცში განხილული მორიგების პროცესით, სადაც ახალი რეგულაციების მიხედვით კანონმდებლის „პროგრამა“ ცხადი ხდება: დროისა და რესურსის დამზოგავი, მათ შორის მხარეთა პირადი პასუხისმგებლობით გამყარებული სამართლებრივი დავის დასრულება კონფლიქტის მორიგების შეთანხმების გზით, რასაც დაჩქარებულ სამართლებრივ მშვიდობასთან მივყავართ.⁵

მეორე ცვლილება სამოქალაქო საპროცესო კოდექსისა განპირობებული იყო 2012 წლის 21 ივლისის⁶ მედიაციის კანონის მიღებით, რომელიც პასუხობდა 2008 წლის 21 მაისის⁷ მედია-

⁴ So ausdrücklich *Wieczorek/Schütze-Smid* .a.a.O. Rn 77. ეს კავშირი მითითების ვადლებულების ახალ რეგულაციასა და მოსამართლის მონდომებას შორის მორიგების შეთანხმებაზე, განხილულია ასევე აქ: *Prütting/Gehrlein*, ZPO, 6. Auflage 2014, Rn 44 zu § 42 ZPO, so gesehen.

⁵ სამართლის დასაბუთება, RegE BT-Dr. 14/14722 S.2.

⁶ მედიაციისა და სხვა არასასამართლო კონფლიქტის მოგვარების პროცესის კანონის მიხედვით 21.07.2012 (BGBl. I S. 1577) m.W.v. 26.07.2012

ციის შესახებ ევროპულ დირექტივებს და განაპირობა სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 278-ე პარაგრაფის ახლებური რედაქცია.⁸

1. პროცესის ყოველ ეტაპზე, სასამართლო უნდა ზრუნავდეს სამართლებრივი დავის ან მისი ცალკეული სადავო საკითხების მორიგებით დასრულებაზე.

2. ზეპირი მოსმენისას უპირატესობა უნდა მიენიჭოს სამართლებრივი დავის მორიგებით დასრულების მცდელობას, გარდა იმ შემთხვევისა, როდესაც არასასამართლო პროცესზე უკვე ჰქონდა ადგილი მორიგების მცდელობას ან როდესაც აშკარად ნათელია, რომ მორიგების პროცესს აზრი არ აქვს. სასამართლომ მომრიგებელ სხდომაზე მხარეებთან ერთად უნდა განიხილოს საქმის ფაქტობრივი და სადავო საკითხები ყველა მნიშვნელოვანი გარემოების გათვალისწინებით და საჭიროების შემთხვევაში, დასვას კითხვები. პროცესზე წარმოდგენილი მხარეების მიერ შემოთავაზებული საქმის გადაწყვეტის შესაძლო ალტერნატივების მოსმენა უზრუნველყოფილ უნდა იქნეს.

3. მორიგების მოლაპარაკებისას ან მისი მცდელობისას მხარეთა პირადი დასწრება სავალდებულოა. § 141-ის აბზ.1, ნინ.2, აბზ. 2 და 3-ის შემთხვევაში იგივე წესი მოქმედებს.

4. იმ შემთხვევაში თუ არცერთი მხარე არ გამოცხადდა მორიგების პროცესზე, პროცესი შეჩერებულად ცხადდება.

5. სასამართლოს შეუძლია მორიგების მოლაპარაკების პროცესში ან მორიგების სხვა მცდელობისას მითითება გაუკეთოს მხარეებს ამისათვის სპეციალურად დაგენილ და სადაო საქმისწარმოების გადაწყვეტილების უფლებამოსილების არ მქონე მოსამართლეზე (მომრიგებელი მოსამართლე). მომრიგებელმა მოსამართლემ კონფლიქტის მოგვარების ყველა მეთოდი უნდა გამოიყენოს, მათ შორის მედიაციასაც უნდა მიმართოს.

6. სასამართლო მორიგება მაშინაც შეიძლება იქნას გაფორმებული, როდესაც მხარეები სასამართლოს წარუდგენენ წერილობით მორიგების შეთავაზებას ან სასამართლოს მიერ შეთავაზებულ მორიგების წერილობით შეთავაზებას სასამართლოში წერილობითი დასტურის სანაცვლოდ მიიღებენ. პირველი წინადადების შესაბამისად სასამართლო გადაწყვეტილებით დგება მორიგების შეთანხმება და მისი შინაარსი. §164 შემთხვევაშიც იგივე მოქმედებს.

ამ რეგულაციების მიხედვით, მოსამართლის კომუნიკაციის საგანს წარმოადგენს არა მარტო სამართლებრივი შემთხვევა, არამედ მხარეთა კონფლიქტი, რომელიც მოსამართლემ შეძლებისდაგვარად უნდა მართოს. დავის მოგვარება არის არა მხოლოდ მოთხოვნა მოსამართლისადმი, არამედ სამართლებრივად მბოჭავი პრინციპი. ამასთანავე, სამართლებრივი დავე-

⁷ მედიაციის ევროპული დირექტივები „სამოქალაქო და სავაჭრო თემებზე მედიაციის კონკრეტული ასპექტების შესახებ“ 21.05.2008 (2008/52/EG) ავალდებულებდა ნაციონალურ კანონმდებელს არაუგვიანეს 2011 წლის 21 მაისისა დირექტივების შესაბამისი სამართლებრივი თუ ადმინისტრაციული ნორმების ძალაში შესვლას. უკვე 16.10.1999 წელს ევროპის საბჭომ წევრ ქვეყნებს მოსთხოვა, ალტერნატიული, არასამართლებრივი პროცესის შექმნა. მედიაციის ევროპული დირექტივების მე-3 მუხლის მე-2 აბზაცით ხაზგასმითაა მოთხოვნილი რეგულირება „მედიაცია მოსამართლის მიერ“.

⁸ ამავდროულად სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 278a პარაგრაფში ვხვდებით შესაძლებლობას, რომ დავის განმხილველმა მოსამართლემ მხარეებს არასასამართლო მედიაცია ან სხვაგვარი არასასამართლო კონფლიქტის მოგვარების საშუალება (მაგ. საარბიტრაჟო სასამართლო) გააცნოს და შესთავაზოს - მხარის თანხმობის შემთხვევაში, კი სადავო საქმის წარმოება შეჩერებულად გამოაცხადოს.

ბის განმხილველი მოსამართლე მოქმედებს ან ზეპირი განხილვისას წარმოშობილ მორიგების პროცესში (სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის §278-ის აბზ. 2) ან სიტუაციურად, სამართლებრივი დავის განხილვისას, როდესაც მოსამართლე მხარეების მორიგების შანსებსა და შესაძლებლობებს ამოიცნობს (სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის §278-ის 1. აბზ). სხვა მხრივ, სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის §278-ის მე-5 აბზაცის მიხედვით, მომრიგებელ მოსამართლეს შეუძლია სხვადასხვა მეთოდის, მათ შორის მედიაციის გამოყენებით ეცადოს მხარეთა შორის ასე-ბული კონფლიქტის მოგვარებას. სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის §278-ის მე-5 აბზაცი ეფუძნება მხარეთა ნებაყოფლობითობას და უშვებს მომრიგებელი მოსამართლის მიერ თითოეულ მხარესთან ინდივიდუალური გასაუბრების შესაძლებლობას, თუ ამის შესახებ მხარეებს გაცხადებული აქვთ თანხმობა.

ეს ახალი რეგულაცია ეხმიანება მორიგების სამოქალაქო პროცესის საჯარო ღირებულებათა პატივისცემას. მოსაზრება იმის შესახებ, რომ სამოქალაქო საქმეთა განმხილველი მოსამართლის ძირითადი ამოცანა მხოლოდ გადანყვეტილების მიღებით გამოიხატება, მკაცრად არის გაკრიტიკებული; ამის სანაცვლოდ წინა პლანზე იწევს მოსამართლის უნარ-ჩვევები, წარმართოს მორიგების პროცესი და მხარეებს მისცეს მათი დავის მორიგებით დასრულების შესაძლებლობა.⁹ ამის შესაბამისად 2007 წელს გერმანიის ფედერალურმა საკონსტიტუციო სასამართლომ დაადგინა:

„სამართლებრივ სახელმწიფოში სადავო პრობლემის გამოსავლით მოგვარება, ძირეულად უპირატესი უნდა იყოს სამოსამართლო დავაზე მიღებულ გადანყვეტილებასთან მიმართებით“¹⁰.

გერმანიის ფედერალური უზენაესი სასამართლოც აღნიშნავს მხარეთა კოოპერაციული ურთიერთობის მნიშვნელობას და ამიტომაც ნორმატიულად ერთ დონეზე განიხილავს მოსამართლის მხრიდან მორიგების მცდელობას და სამოსამართლო გადანყვეტილებას

⁹ Jan Malte von Bargen: შიდასამართლო მედიაცია. სასამართლო ხელისუფლების ძირითადი ამოცანა, 2008, S. 192; იგივე ავტორი.: მოსამართლე როგორც მედიატორი: Haft/von Schlieffen: მედიაციის სახელმძღვანელო, მოლაპარაკების ტექნიკა, სტრატეგია, გამოყენების სფეროები, 2. გამოცემა 2009, S. 946; Andreas Voßkuhle: მოსამართლის სამართლებრივი დაცვა: მესამე ხელისუფლების საკონსტიტუციო კონტროლის სისტემაში ინტეგრირება კონსტიტუციის მე-19 მუხლის მიხედვით 1993, S. 93 f.; Peter Tochtermann: მედიატორის დამოუკიდებლობა და უპარტიობა 2008, S. 32 m. w. N. Stephan Schmitt: სამართალი სამართლის მიღმა, 2012; იგივე ავტორი.: მორიგების შეთანხმების საფეხურები: სწავლება წინააღმდეგობრივ სამართლიანობაზე, 2014.

¹⁰ გერმანიის ფედერალური საკონსტიტუციო სასამართლო-BVerfGE NJW-RR 2007, 1073; ფედერალური საკონსტიტუციო სასამართლოს გადანყვეტილებით 14.02.2007 (Az. 1 BvR 1351/01) მოლაპარაკების პროცესებს მაშინ აქვს აზრი, როდესაც წინასწარი შეხედულებით უიმედო მდგომარეობასთან გაკვეს საქმე: „მონინა-აღმდეგე მხარეებს შორის მოლაპარაკებების უშედეგოდ დამთავრება არ უნდა იყოს იმის მინიშნებელი, რომ შემრიგებლური პროცესი მესამე პირის მონაწილეობითაც უპერსპექტივო იქნება. ეს ჩანს მაშინაც კი, როცა სამოქალაქო საქმისწარმოებისას ხშირად საკითხის გადანყვეტა მორიგების ფორმით ხდება“. იგივე ითქმის მორიგების შეთანხმებაზე, როგორც ეს ჰანოვერის შრომის სასამართლომ გადანყვეტა 1.2.2013, Az.: 2 Ca 10/13, გამოქვეყნდა: ZKM, 2013, S. 130 f.; Reinhard Greger/Harriet Weber: მომრიგებელი მოსამართლის ახალი პროცესი. შრომითი დახმარება მოსამართლეების, ადვოკატების და სასამართლოს ადმინისტრაციისათვის: MDR, 2012, S. 9.

სადავო საქმისწარმოებისას. ორივე საქმიანობას ფედერალური უზენაესი სასამართლო სამოქალაქო საქმეთა განმხილველი მოსამართლის ძირითად ამოცანად მიიჩნევს:

„გამოცდილების გათვალისწინებით, სამართლებრივი დავის მორიგებით გადაწყვეტა, სამოსამართლო პრაქტიკისათვის მნიშვნელოვანი როლის მატარებელია. იგი, ისევე როგორც სასამართლო გადაწყვეტილება, განჩინების სახით, მიეკუთვნება მოსამართლის უმნიშვნელოვანეს ამოცანას და როგორც მოსამართლის გადაწყვეტილება, ისიც უნდა მივაკუთვნოთ სა-მოსამართლო საქმიანობის ძირითად სფეროს.“¹¹

ამ გადაწყვეტილების მიხედვით, სამოქალაქო მოსამართლის ძირითად ამოცანას წარმოადგენს კონფლიქტისა და სამართლებრივი დავის კონსესუალური მოგვარება.

ყოველი მოსამართლე ვალდებულია კანონისა და სამართლის წინაშე. ორივე დაკავშირებულია სამართლებრივი მშვიდობის, საბოლოოდ, სოციალური მშვიდობის უზრუნველყოფის მიზანთან. სამართლებრივი მშვიდობა მხარეებისა ერთმანეთთან, ასევე საზოგადოებასთან და სახელმწიფოსთან. სამართლებრივი მშვიდობა, ან უფრო ზუსტად, სოციალური მშვიდობა მოითხოვს

- კეთილსინდისიერების პრინციპზე დამყარებულ სასამართლო განხილვას
- მხართა დისპოზიციურობას
- საზოგადოების, მისი ინტერესებისა და კანონების დაცვას

წარმოდგენილმა მიმოხილვამ, განსახილველ თემად დაისახა გონივრული სამოსამართლო განხილვა.

მოსამართლეთა განათლებაში ამ თემატიკის შეტანა შეცვლის მათ დამოკიდებულებას მოლაპარაკების მიმართ მათ მიერ დავის განხილვის პროცესში. მოსამართლეები სასამართლო განხილვის პროცესს მხოლოდ იმისთვის არ უნდა იყენებდნენ, რომ კანონის ნორმატიულ მოლოდინებზე, მის დაცვაზე და მათი დარღვევისათვის სანქციებზე გააკეთონ მითითება. სასამართლო დავის პროცესში არსებულ კონფლიქტებში მათ საკომუნიკაციო კავშირები უნდა ეძებონ, რის საფუძველზეც, მსგავსი შემთხვევების უკვე არსებული გამოცდილების შედეგად, უნდა მოძებნონ კონფლიქტის მხარეებთან მიდგომის ფორმები, რომ არსებული ბლოკადა ერთობლივი ძალებით იქნას დაძლეული. მსგავსი კომუნიკაციის გამოცდილების შედეგად ისწავლის და შეიცნობს მოსამართლე, თუ როგორ უნდა მოიქცეს: ერთი მხრივ, მოსამართლე გამოიჩინოს მტკიცე პრინციპულობას, როდესაც საქმე შეეხება ნორმატიულ შეფასებას; ამ შემთხვევაში მას ექნება უნარი, დაიცვას თავი სხვა შესაძლო დამოკიდებულებებისგან. ამასთანავე, მორიგების პროცესში მხარეებს შორის კომუნიკაციისას მან უნდა წარმოაჩინოს ემპათია და თანაგრძნობის უნარი; აქ მოსამართლე შეძლებს ისწავლოს, თუ როგორ უნდა იქონიოს გავლენა მხარეებზე მორიგების სასარგებლოდ და მათივე ავტონომიის დაცვით, როგორ მიიყვანოს ისინი მორიგების გზით შეთანხმებამდე.

სამოქალაქო სამართალწარმოების პრაქტიკისათვის გაცხადებული საიდუმლოა, რომ სამოქალაქო სასამართლოები მორიგების და ამ გზით სამუშაოსა და დროის შესაძლო დაზოგვის გარეშე, ფაქტობრივად ვეღარ შეძლებენ საქმეებთან გამკლავებას. რაინჰარდ გრეგორის

¹¹ BGHZ 47, 275 (287)

(ყოფილი ფედერალური მოსამართლე, თანაავტორი სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის დიდი კომენტარისა Zöller და ბავარიის და ტიურინგიის ფედერალური მინების მომრიგებელი მოსამართლის მოდელის ყოფილი მენეჯერი) მიხედვით გერმანიის ფედერაციის მასშტაბით სამოქალაქო სამართალწარმოებათაგან მხოლოდ 40% დასრულდა გადანყვეტილებით, ხოლო 60% მხარეთა მორიგების ან მსგავსი კოოპერაციული პროცესის (სარჩელის უკან გამოთხოვა, აღიარება, საქმის თავად მოგვარება) საფუძველზე მოგვარდა. აღნიშნული ცხადყოფს, რომ საქმის გადანყვეტის ეფექტურობის თვალსაზრისით, მორიგება და სამშვიდობო გარიგება ყოველად სასურველ გამოსავალს წარმოადგენს.

ვიმედოვნებ, რომ წარმოდგენილი მიმოხილვა დახმარებას გაუწევს ქართველ კოლეგა მოსამართლეებს, მათ მრავალრიცხოვან განსახილველ საქმეებზე, უფრო ეფექტურად შეძლონ შეთანხმების გზით მხარეთა მორიგების ხელშეწყობა. რაღა თქმა უნდა, ადვოკატები და მხარეებიც ჩართულნი უნდა იყვნენ პროცესში და განაცხადონ თანხმობა, ამიტომაც აღნიშნული მიმოხილვა მიემართება ასევე ადვოკატებსა და მოდავე მხარეებს, რომ მიღწეულ იქნეს მათი შეთანხმებამდე მიყვანა. უახლესი ინფორმაციით/სტატისტიკით გერმანიაში ძალიან მნიშვნელოვანი ფაქტორია ზეპირი განხილვა, რომლის საშუალებითაც შესაძლებელი ხდება მორიგება. ზეპირი განხილვა, წერილობით პროცესთან მიმართებით, მხარეების მზაობას მორიგების მიმართ თითქმის 27%-ით ამაღლებს. რაც უფრო მოცულობითია ზეპირი განხილვა, უფრო მეტად არის იგი შედეგის მომტანი.¹²

1. სამოსამართლო კომუნიკაციის საზღვრები

ა. მოსამართლის მიუკერძოებლობა

ზემოაღნიშნული კავშირი, მხარეებთან სამოსამართლო კომუნიკაციასა და მორიგების შეთანხმებამდე მისვლის მცდელობას შორის, მხარეთა წარმოდგენით, იცავს როგორც მოსამართლის ნეიტრალურობასა და დამოუკიდებლობას, ისე მხარეთა პირადი პასუხისმგებლობის პრინციპს, განსაკუთრებით კი დისპოზიციურობის კომპეტენციას. თუმცაღა, ამ კონცეპტის ფარგლებში ყურადსაღებია მოსამართლის ქმედების საზღვრები – მხარეებთან და ადვოკატებთან მიმართებით.

სამოსამართლო კომუნიკაციის საზღვრები მოსამართლის მიუკერძოებლობაზე გადის, რომელიც, სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 42-ე პარაგრაფით გათვალისწინებული შემხთვევის არსებობისას, მოსამართლის აცილების საფუძველია. მოსამართლის აცილების საფუძველები, რა თქმა უნდა, შესაბამისობაში უნდა მოდიოდეს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 139-ე პარაგრაფში გათვალისწინებული განმარტების, გულისხმიერებისა და მითითების ვალდებულებებთან. ამის შედეგად, უმაღლესი სამოსამართლო პრაქტიკის გათვალისწინებით, მოსამართლის ქმედება მიკერძოებულად არ უნდა იქნეს მიჩნეული, თუ მის მიერ გაკე-

¹² Michael Berlemann/Robin Christmann/Niels Focken: შესაძლებელია თუ არა მორიგებისა და აპელაციის წინასწარ გათვლა? in: DRiZ 2016, 62-65, hier: 63.

თებულის განმარტება §§139, 273, 278 აბზ..2, 522 აბზ. 2 წინ. 2 და გერმანიის კონსტიტუციის 103-ე მუხლის პირველ აბზაცს შეესაბამება ან, უფრო ზუსტად, მის მოთხოვნებს ასრულებს.¹³ თუ კანონი მოსამართლისგან ტრანსფარენტულობას მოითხოვს, როგორც ზემოთ აღინიშნა, სამართლებრივი დავის დროს განმარტების გაკეთება შინაარსობრივი თუ სამართლებრივი კუთხით, ვერ ჩაითვლება მოსამართლის მხრიდან მიკერძოებულ, არაობიექტურ ქმედებად.

ცალკეულ შემთხვევებში, კონკრეტულ საქმესთან მიმართებით მოსამართლის მიერ მხარეთათვის საკუთარი სამართლებრივი შეფასების გაზიარება არ წარმოადგენს მისი აცილების საფუძველს მიკერძოებულობის საფუძველით. გამონაკლისი იქნებოდა მხოლოდ ისეთი შემთხვევა, როდესაც მოსამართლე იმდენად საბოლოოდ ჩამოყალიბდება თავის შეფასებაში, რომ მისთვის მხარეთა მიერ წარმოდგენილ მოსაზრებები არანაირ მნიშვნელობას აღარ ატარებს.¹⁴ პრაქტიკაში მოსამართლის მოსაზრების „დროებითობა“ იმაში გამოიხატება, რომ თავად მოსამართლემ მისი გადაწყვეტილების წინასწარ ხასიათს უნდა გაუსვას ხაზი. თუმცა-ღა, უზენაესი სასამართლოების პრაქტიკის მიხედვით, ამგვარი შინაარსის მითითებაზე ხაზგასმა, სავალდებულოდ საჭირო ხასიათს არ ატარებს,¹⁵ მაგრამ გამოიყენება საკითხის ნათლად განმარტებისათვის. მოსამართლის ამგვარი ინიციატივები, როგორცაა მითითება, მოთხოვნა, ახსნა-განმარტება, რჩევა და რეკომენდაცია, როგორც წესი, მისი აცილების საფუძველი არა არის.¹⁶ მცირედი სხვაობაა იმ შემთხვევაში, როდესაც მოსამართლე მოსარჩელეს სარჩელის ან მხარეთა წრის გაფართოებას ურჩევს.¹⁷

სადავოა ისეთი შინაარსის მითითება, როგორიც არის შუამდგომლობა ან საპირისპირო უფლებებზე მითითება, როგორცაა მაგალითად ხანდაზმულობა (BGHZ 156, 269), გაქვითვა და ნივთის შეკავების უფლება. ყოველ შემთხვევაში, ახალი რეგულაციით სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის §139-ე მე-2 აბზაცის პირველი წინადადების მიხედვით, იმ შემთხვევაში თუ რომელიმე მხარე ამკარა შეცდომაში იმყოფება, მოსამართლე ვალდებულია გააკეთოს სამართლებრივი შინაარსის განმარტება. მაგალითად, როდესაც ერთი მხარე არ აყენებს შესაგებელს, რომელიც მხოლოდ მხარის მიერ წარმოდგენის შემდეგ შეიძლება იქნეს სასამართლოს მიერ მიღებული (მაგ., ხანდაზმულობა, გაქვითვა, ნივთის შეკავება), ეს გარემოება შეიძლება მიჩნეულ იქნეს, არა მხარის „შეცდომის“ მდგომარეობაში ყოფნად, არამედ როგორც მხარის დისპოზიციურობის ნაწილად.¹⁸ სხვა შემთხვევაა, როცა მხარის მიერ წარმოთქმული სიტყვისას შესამჩნევია, რომ მხარე ცდილობს შეეხოს კონკრეტულ საკითხებს, თუმცა

¹³ Prütting/Gehrlein, ZPO, 6. Aufl. 2014, Rn 44 zu § 42 ZPO; Stein/Jonas, ZPO, 22.Aufl. 2004, Bd. 2, Rn11a zu § 42 ZPO m.w.N.; BVerfGE 42, 88.

¹⁴ მიწის უზენაესი სასამართლო, კარლსრუე, NJW-RR 2013, 1535

¹⁵ მიწის უზენაესი სასამართლო, მიუნხენი MDR 2004, 52

¹⁶ Zöller-Greger, ZPO, 31. Aufl. 2016, Rn 26 zu § 42 ZPO

¹⁷ მიწის უზენაესი სასამართლო, ბრანდენბურგი NJW-RR 2009, 1224, მიწის უზენაესი სასამართლო, როსტოკი NJW-RR 2002, 576

¹⁸ Baumbach/Lauterbach/Albers/Hartmann, ZPO, 73. Auflage 2015, Rn 43 zu §2 ZPO: „Die Fürsorgepflicht des Gerichts steht nicht über der Parteiherrschaft.“

გამოკვეთილად არ აყენებს შუამდგომლობას.¹⁹ ასეთ დროს მოსამართლის მხრიდან გამარტებისა და მითითების მიცემა მხარისათვის სავალდებულო პრინციპს წარმოადგენს და არ იმსახურებს კრიტიკას.

განმარტებები გვიჩვენებს, რომ დავის განხილვის პროცესში სამოსამართლო ქმედების ზღვარი შემდეგ პრინციპებზე გადის:

- მხარეთა ინფორმირებულობა (გარემოებებთან მიმართებით)
- მხარეთა დისპოზიციურობის მაქსიმუმი (სამართლებრივ დონეზე)
- სასამართლოს მხრიდან მხარეთა მიმართ გულისხმიერება
- მოსამართლეთა ნეიტრალურობა
- მხარეთა იარაღების თანასწორობა

უფრო მეტი თვალსაჩინოებისათვის წარმოდგენილ უნდა იქნეს უმაღლესი და უზენაესი სამოსამართლო პრაქტიკა:

ფედერალური უმაღლესი სასამართლოს (BGH) კაზუსი:

მოსამართლე წარუდგენს მოპასუხეს მოთხოვნის დასაბუთებას და მოსარჩელეს აძლევს წერილობით მითითებას, რომლის ასლს მოპასუხეც იღებს:

„მე-4 წინადადებიდან გამომდინარე მოთხოვნა შესაძლოა ხანდაზმული იყოს მე-7 წინადადების შინაარსით, თუ მოპასუხე დააყენებს შუამდგომლობას ხანდაზმულობის შესახებ“.

ფედერალურმა უზენაესმა სასამართლომ მოსამართლის აცილება დასაბუთებულად მიიჩნია შემდეგი არგუმენტაციით, რომ მოსამართლეს არა აქვს უფლება, მიუთითოს დამოუკიდებელი, ცალკე კანონიერი საფუძვლის მქონე შეტყვის და თავდაცვის საშუალებების გამოყენებაზე.

მოსამართლის მიერ ყურადღების გაუმახვილებლობა დროებით შესრულებაზე უარის თქმის უფლებაზე თავისთავად უკვე გადაწყვეტილების წინასწარ გაცნობას ნიშნავს. ფედერალური უმაღლესი სასამართლო განმარტავს, რომ ასევე კანონმდებელმა 139-ე პარაგრაფის ახალი რედაქციით, სამოქალაქო პროცესის რეფორმის გზით ეს მოსაზრება გაითავისა. ახალი რეგულაციები მატერიალური პროცესის წარმართვისა (სამოქალაქო საპროცესო კოდექსი §139 1 აბზ.) მისი შინაარსისა და კანონის დასაბუთებით, ადგენს რომ სასამართლოებმა შინაარსობრივად უფრო ვიწრო და დეტალური მითითები უნდა გასცენ ვიდრე აქამდე არსებული კანონის მოქმედებისას. (სამოქალაქო საპროცესო კოდექსი §139 1 აბზ. ხაზს უსვამს, რომ სასამართლომ მხარეებთან ღია საუბრისას გადანყვეტილებისათვის მნიშვნელოვანი და შინაარსობრივად საყურადღებო საკითხები უნდა განმარტოს და პროცესის მსვლელობისათვის ყოველმხრივ სასარგებლოდ უნდა იმოქმედოს. კანონის ეს ჩანაწერი ადგენს ასევე იმ პრინციპს,

¹⁹ მაგალითად მხარე აცხადებს, რომ უკვე დიდი ხანია ეს ყველაფერი მიმდინარეობს და საბოლოოდ უნდა დასრულდეს. ამ საკითხზე Prütting/Gehrlein a.a.O. Rn 49 zu § 42 ZPO, მოსამართლის კითხვა, ხომ არ აპროტესტებდა მხარე ხანდაზმულობის საკითხს, არ იყო მიჩნეული მიკერძოებად, რადგან ეს ჯდებოდა სამოქალაქო საპროცესო სამართლის § 139 მოთხოვნებში. ასევე Zöller-Greger, ZPO, 31. Aufl. 2015, Rn 17 zu § 42 ZPO.

რომ მოსამართლის ამოცანას არ უნდა წარმოადგენდეს კითხვებით ან განმარტებებით ახალი მოთხოვნის, შუამდგომლობის ან განცხადების საფუძვლის წარმოჩენა, რომელიც მინიმუმ ვერ ეფუძნება მოდავე მხარეების სიტყვას. ამ განმარტებების არარსებობა, რომელთა გაკეთებისთვის ზემოთქმულის გამო საჭიროება არ არსებობს, გადანყვეტილებას მოულოდნელ შინაარს არ ძენს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის §139 მე-2 აბზაცის მიხედვით.²⁰

ფრანკფურტის მიწის უზენაესი სასამართლოს გადანყვეტილება

ზეპირი განხილვის შემდგომ, მოსამართლემ გასცა შემდეგი სიტყვიერი მითითება: „უფლების მატარებლის ლეგიტიმაციის პრობლემა უფლების დათმობის შედეგად შეიძლება იქნეს გადაჭრილი“.

ამის გამო მოპასუხის წარმომადგენლის მხრიდან მოსამართლე მიკერძოებულად იქნა მიჩნეული.

ფრანკფურტის უზენაესმა სასამართლომ დაადგინა:

სასამართლოს არ აქვს უფლება მხარეს მისი მოთხოვნის არსებითი დასაბუთება ხელთ მისცეს და ამით შეჯიბრებითობის პრინციპი დაარღვიოს; არ შეიძლება სარჩელის სხვაგვარ დასაბუთებაზე მითითება და ამით მოსარჩელისათვის გამარჯვების ნიადაგის მომზადება. შესაბამისად, სასამართლოს არ აქვს უფლება სასარჩელო მოთხოვნის ახალი საფუძველი წარმოაჩინოს. ზემოაღნიშნული მითითებით მოპასუხეს შეეძლო წარმოედგინა, რომ მოსამართლე უფლების მატარებლის ნაკლოვანი ლეგიტიმაციის გამოყენებას დასაბუთებულად მიიჩნევდა და ამით სტიმულს აძლევდა მოსარჩელეს თავი დაეღწია სარჩელზე უარის თქმისათვის.²¹

ფრანკფურტის უზენაესი სასამართლოს გადანყვეტილება საწინააღმდეგო სამართლებრივი მოსაზრებით:

მოსამართლის მიკერძოებულობის დასადგენად, საკმარისი არ არის, რომ გაცემული მითითების საფუძველზე მოპასუხეს შეექმნას შთაბეჭდილება, რომ მოსამართლე ცდილობს მოსარჩელე გადაარჩინოს სარჩელის უარყოფისგან მხოლოდ მისი (მოსარჩელის) როგორც უფლების მატარებლის ლეგიტიმაციის არარსებობის გამო. ყოველი მითითება/განმარტება სამოქალაქო პროცესში, რომელიც გაკეთებულია თითოეული მხარისათვის, ადრესატს თავიდან უნდა არიდებდეს პროცესუალურად ნეგატიურ შედეგებს. ერთი მხარისადმი ტენდენციურობის დადგენა შესაძლებელია მხოლოდ იმ შემთხვევაში, როდესაც გაკეთებული განმარტება პროცესის მსვლელობიდან, მხარის პოზიციიდან ან მატერიალურ-სამართლებრივი გარემოებებიდან გამომდინარე არ ყოფილა. ეს უკანასკნელი იყო სწორედ ზემოთქმული შემთხვევა. მოცემული საქმის მატერიალურ-სამართლებრივი ხასიათის განსაკუთრებული სირთულე

²⁰ ფედერალური უმაღლესი სასამართლო NJW 2004, 164; ასევე, მიწის უზენაესი სასამართლო ჰამი MDR 2013, 1121.

²¹ მიწის უზენაესი სასამართლო ფრანკფურტი NJW 1970, 1884; მიწის უზენაესი სასამართლო ფრანკფურტი MDR 2007, 674, Egon Schneider, NJW 1970, 1884: მხოლოდ დასაშვები, საქმისათვის მნიშვნელოვანი განმარტებები მოსამართლის მხრიდან.

ამართლებდა მოსამართლის მიერ ადვოკატის მიერ წარმოდგენილი მხარისთვისაც კი მითითებების მიცემას და ამიტომ სიტუაციის გონივრული შეფასებისას მოპასუხეს არ უჩნდებოდა ეჭვი მოსამართლის მიკერძოებულობის თაობაზე. მოსამართლე უთითებს მოსარჩელეს იმ გარემოებაზე, რომ მას ჯერ არ მოუხდენია მისი, როგორც უფლების მატარებლის, ლეგიტიმაცია და აძლევს რჩევას, წამოყენებული მოთხოვნა მის სასარგებლოდ დაათმობინოს მესამე პირს.

სხვა საპროცესო განხილვის დროს, სასამართლომ განიხილა მტკიცებულება მოწმის დაკითხვის სახით იმ საკითხთან დაკავშირებით, იყო თუ არა წამოყენებული მოთხოვნა დათმობილი მოსარჩელისთვის. ამის შემდგომ სასამართლომ მიიღო გადაწყვეტილება და არ დააკმაყოფილა სარჩელი მოსარჩელის ლეგიტიმაციის ნაკლოვანების გამო. ამასთან განმარტა, რომ მოსარჩელის ლეგიტიმაცია დასაწყისიდანვე არაღამაჯერებელი იყო.

ფედერალურმა უმაღლესმა სასამართლომ მოსამართლის ქმედება ნაკლოვნად და 139-ე პარაგრაფის დარღვევად მიიჩნია. ფედერალური სასამართლოს აზრით, მტკიცებულებათა ამოღებით სასამართლომ აჩვენა, რომ მან მოსარჩელის მოხსენება დასაბუთებულად მიიჩნია.

აქედან გამომდინარე, სასამართლოს გადაწყვეტილების მიღებამდე უნდა გაეკეთებინა შესაბამისი მითითება, მოსარჩელის ლეგიტიმაციის არარსებობის და ამის გამო სარჩელზე უარის თქმასთან დაკავშირებით.

განმარტების გაკეთება აუცილებელია მაშინ, როდესაც სასამართლოს უკვე გაცემული სამართლებრივი გადაწყვეტილების/განკარგულებისაგან განსხვავებული მოსაზრების გაჟღერება სურს. სხვაგვარად ვერ გადაწყდება შემთხვევა, როდესაც სარჩელს აქვს საგნობრივი კომპეტენციის ნაკლი და მისი დაუსაბუთებლად ცნობა უნდა მოხდეს, მაშინ როდესაც მტკიცებულების გამოთხოვის განკარგულებით კონკლუდენტურად მისახვედრი იყო, რომ სარჩელი მიჩნეულია დასაბუთებულად და განსაკუთრებით კი, სახეზე იყო მოსარჩელის ლეგიტიმაცია.²²

სხვა გადაწყვეტილებებში პროცესის შემდეგი მიმდინარეობა იყო წარმოდგენილი:

სარჩელი არ იყო დაკმაყოფილებული მიწის სასამართლოს პირველი ინსტანციის განჩინებით. საპასუხოდ მოსარჩელემ გაასაჩივრა გადაწყვეტილება. მიწის უზენაეს სასამართლოში ზეპირი განხილვის თარიღად ჩაინიშნა 2012 წლის 5 სექტემბერი. ერთი დღით ადრე აცილებული მოსამართლე ტელეფონით უკავშირდება მოპასუხის ადვოკატს და აცნობს მას საკუთარ სამართლებრივ მოსაზრებებს. საუბრის თემა, სხვა საკითხებთან ერთად, იყო მოწმეთა ჩვენებები, რომელთა შეფასებისას აცილებული მოსამართლე და ადვოკატი განსხვავებული აზრის იყვნენ. მოსამართლე განმარტავდა, რომ განჩინებამდე საქმე შეიძლება არც მივიდეს, რადგან ფაქტობრივი გარემოებების შეფასება მოპასუხის სანინააღმდეგოდ მეტყველებს. ასევე აღნიშნავდა, რომ მის მოსაზრებას ჩაინიშნულ თარიღში უფრო დეტალურად განავრცობდა და ამასთანავე აცნობდა კონკრეტულ შეთავაზებას მორიგებაზე, რის შესახებაც, ჩაინიშნულ თა-

²² ფედერალური უმაღლესი სასამართლო NJW 2007, 2414

რილამდე, მოპასუხის ან უფრო ზუსტად, მისი სადაზღვევო წარმომადგენლის ინფორმირებას ურჩევდა აღნიშნულ შეთავაზებაზე. ამ საუბრის შესახებ აცილებულმა მოსამართლემ მოსარჩელის ადვოკატსაც აცნობა.

მოპასუხემ, ზეპირი განხილვისას, მოსამართლეს აცილება განუცხადა მიკერძოებულობის საფუძვლით.

მიკერძოებულობის შიში ამ შემთხვევაში გამართლებული არაა, რადგან მოსამართლის საქციელი სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის ფარგლებში თავსდება. 139-ე პრაგრაფის მე-4 აბზაცის პირველი წინადადებით სასამართლო ვალდებულია რაც შეძლება ადრე გასცეს საჭირო მითითებები. 278-ე პრაგრაფის აბზ.1-ის მიხედვით, სასამართლო ვალდებულია ყველა ვითარებაში მიმართული იყოს სამართლებრივი დავის მორიგებით დასრულებისკენ. სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 2001 წლის 27 ივლისის რეფორმით კანონმდებელმა განსაკუთრებულად გამოკვეთა, რომ მხარეთა შორის მორიგების შეთანხმება შეძლებისდაგვარად ადრეულ ეტაპზე უნდა იქნეს მიღებული.²³ საშუალების არჩევისას სასამართლო თავისუფალია. მითითებები გარდა ზეპირი განხილვისა, შესაძლოა როგორც წერილობით, ისე ტელეფონით გაკეთდეს.²⁴ მოსამართლის ქმედების დადებითი მხარე იმით გამოიხატება, რომ ადვოკატს შესაძლებლობა ეძლევა, პროცესის თარიღამდე, მხარეს შეატყობინოს მოსამართლის სამართლებრივი მოსაზრებები. ეს მითითებები შეიძლება ეხებოდეს პროცესის შემდგომი წარმართვის სამართლებრივ და ეკონომიკურ ფორმებს. ადვოკატს შეუძლია ზეპირი განხილვისათვის მომზადებისას ეს მოსაზრებები გაითვალისწინოს. ის რომ მოსამართლე არ იზიარებდა მოპასუხის ადვოკატის სამართლებრივ შეფასებაებს და სატელეფონო საუბრის დროსაც არ შეცვალა თავისი პოზიცია, არ ამართლებს საკითხის სხვაგვარ შეფასებას. მოსამართლემ კონკრეტულ სამართლებრივ საკითხებზე გააკეთა მითითება და, ამასთანავე, წარმოადგინა შემოთავაზება მორიგების თაობაზე. ამის გათვალისწინებით, ზეპირ განხილვამდე, მოპასუხეს უკვე ჰქონდა წარმოდგენა სამართლებრივ და საგნობრივ გარემოებებზე, რაც შესაძლებელს ხდიდა, ზემოაღნიშნულის შესაბამისად სხდომაზე დაეცვა საკუთარი სამართლებრივი პოზიცია. ყურადსაღებია ის გარემოება, რომ საუბრის შინაარსიდან ისიც ჩანდა, რომ საბოლოო გადაწყვეტილებაზე არ იყო აქცენტი გაკეთებული, არამედ მოსამართლემ სატელეფონო საუბრისას აღნიშნა, რომ სხდომაზე გააკეთებდა მითითებების განმარტებას.

ერთ სასამართლო პროცესზე ადვოკატი აღნიშნავდა, რომ სასამართლოს აქვს საფუძვლიანი მოსამართლის მიკერძოებულად მიჩნევისათვის, რადგანაც მინის სასამართლოს მოსამართლეები, მათ შორის, ასევე აცილებული მოსამართლე, სასამართლო განხილვამდე ერთი თვით ადრე შეთანხმდნენ ყველა პარალელურ პროცესთან და, მათ შორის, მოცემულ პროცესთან დაკავშირებით ერთიან მიდგომაზე, რომლის მიხედვით, მოპასუხეს უნდა სცოდნოდა გან-

²³ BT-Drucks. 14/4722, S. 58

²⁴ მინის უზენაესი სასამართლო ბრემენი NJW-RR 2013, 573; ფედერალური უზენაესი სასამართლო NJW 2006, 60, 62; Zöller/Greger, ZPO, 29. Aufl., § 139 Rn. 12; MünchKommZPO/Wagner, 5. Aufl. 2016, § 139 Rn. 56.

ზრახ მოტყუების შესახებ. მოპასუხის ადვოკატის აზრით, ეს შეთანხმება მიმართული იყო მოპასუხის წინააღმდეგ, წარმოადგენდა თვითნებურ და არასაგნობრივ ქმედებას და მიზნად ისახავდა მტკიცებულებების განხილვის თავიდან აცილებას. ადვოკატის განცხადებით, აღნიშნულს მოსამართლის სხვა საქმის ფარგლებში გაკეთებული განცხადებაც ადასტურებდა, რომლის თანახმად, იგი მის მოსაზრებას (შეთანხმებისამებრ) არ შეცვლიდა. ამასთანავე, აცილებულმა მოსამართლემ სხვა პარალელურ პროცესზე დავისათვის მნიშვნელოვანი სამართლებრივი საკითხი შეთანხმების შესაბამისად გადაწყვიტა. განსახილველ პროცესზეც, მოსამართლემ მისი (შეთანხმების შესაბამისი) პოზიცია დააფიქსირა.

კარლსრუეს მიწის უზენაესი სასამართლოს განწყვეტილებით, მოსამართლის მიკერძოებას არ ჰქონია ადგილი. ზეპირი განხილვისას სამართლებრივი მოსაზრებების გაზიარება, მაშინაც კი, როდესაც ისინი სხვა პარალელურ პროცესზე გადაწყვეტილებით ან მოსაზრებებით უკვე გამოთქმულია (გამყარებულია), არ იძლევა მიკერძოებულობის დადგენის საფუძველს. იგივე ითქმის მაშინაც, როდესაც, სამოქალაქო საქმეთა კოლეგია, მსგავს მრავალრიცხოვან საქმეებს იხილავს და ინდივიდუალურად საქმის განხილველი მოსამართლე კონკრეტული საკითხის გადაწყვეტისას ცდილობს იპოვოს ერთიანი ხაზი, მიმართულება.²⁵

წინამდებარე კაზუსი შედგენილია ფედერალური უმაღლესი სასამართლოს გადაწყვეტილების მიხედვით:

მტკიცებულებების განხილვის შემდეგ, სასამართლო მხარეებს მორიგებას სთავაზობს, რასაც უარყოფს მოპასუხე. ამასთან დაკავშირებით პალატა იძლევა რეკომენდაციას. თავმჯდომარე აცნობს მხარეებს, რომ პალატის გადაწყვეტილებით სარჩელი იქნა დაკმაყოფილებული, თუმცა მაინც აკეთებს მინიშნებას სასამართლოს მიერ მანამდე შემოთავაზებულ მორიგების შეთანხმებაზე. მოსამართლე წარმოუდგენს მხარეებს წერილობით უკვე ჩამოყალიბებულ, მაგრამ ჯერ კიდევ ხელმოუწერიელი გადაწყვეტილების ტექსტს და ამის შემდგომ გადადის მორიგების შეთანხმების განხილვაზე. მოპასუხის წარმომადგენელი აღნიშნულის გამო მოსამართლეს აცილებას უცხადებს მიკერძოებულობის საფუძველით.

ამ შემთხვევაში მართლაც, შეიძლება საუბარი იყოს მოსამართლის მიკერძოებულობაზე, რადგან სასამართლო ნათლად აცხადებს, რომ თუ მხარეები ვერ მორიგდებიან, მაშინ გადაწყვეტილების პროექტი გადაწყვეტილებად იქცევა, შესაბამისად აღარ იქნება საშუალება არგუმენტაციისა და სამართლებრივი მოსაზრების წარმოთქმისა, მაშინაც კი, როდესაც ზეპირი მოსმენა ჯერაც არაა დასრულებული.²⁶

ზეპირი განხილვისას მოსამართლე განუმარტავს მოსარჩელეს, რომ მოპასუხე არ არის

²⁵ მიწის უზენაესი სასამართლო, კარლსრუე NJW-RR 2013, 1535.

²⁶ ფედერალური უმაღლესი სასამართლო NJW 1966, 2399 (mit Anmerkung).

ვალდებული მის წინაშე, ე.ი. მოსარჩელეს არასწორი მოპასუხე ჰყავს შერჩეული. სასამართლო მოსარჩელეს ურჩევს, რეალური მოპასუხის წინააღმდეგ შემოიტანოს სარჩელი, შესაბამისად იგულისხმება მხარის გაფართოება ან მხარის ცვლილება.

მოსამართლის ეს რჩევა ისე შორს მიდის, რომ შესაძლოა აქ დადგინდეს მიკერძოება.²⁷ იგივე ითქმის იმ შემთხვევაზე, როდესაც სასამართლო ერთ მხარეს ახალ მოთხოვნას, ხელახალი საჩივრის ან საპასუხო შუამდგომლობის წარდგენას ურჩევს.²⁸

სააპელაციო სასამართლო აპელაციის ავტორს ტელეფონით უკავშირდება და აძლევს რჩევას, მისი სააპელაციო საჩივრის უკან გათხოვის შესახებ, რადგან მას მოგების პერსპექტივა არ აქვს.

საერთო სამოსამართლო პრაქტიკის გათვალისწინებით, აქ საქმე არ გვაქვს მიკერძოებულობასთან, რადგან სასამართლო მისი სამართლებრივი მოსაზრებების მიხედვით სამართლებრივ შედეგებზე საუბრობს.²⁹

ბ. სამოსამართლო კომუნიკაციის საფრთხეები

იმ შემთხვევაში, თუ მოსამართლე კანონით გათვალისწინებული მითითების ვალდებულებას არ შეასრულებს, მაშინ როცა ამის საჭიროება არსებობდა, განიხილება არა როგორც მისი მიკერძოებულობა, არამედ, როგორც სამოსამართლო პროცესუალური შეცდომა, რომელიც სააპელაციო ინსტანციაში (სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის § 529 აბზ. 2 №2) შეიძლება იქნეს გამოსწორებული.³⁰ სხვა შემთხვევაა, როდესაც მოსამართლე მხარეს აძლევს ისეთ მითითებას, რაც არ არის დაშვებული კანონით, მაგალითად, თუ მოსამართლე მიუთითებს მხარეს შესაგებლის წარდგენის შესაძლებლობის შესახებ ხანდაზმულობის გამო, მიუხედავად იმისა, რომ სასამართლოსთვის არ იყო ნათელი, მხარეებს სურდათ თუ არა მსგავსი შუამდგომლობის დაყენება. იგივე ითქმის ისეთ მითითებებზე, როგორიცაა მოთხოვნის შეცვლა, მოთხოვნის გაფართოება, სხვა პირის წინააღმდეგ ან სხვა პირთან ერთად პროცესის გაგრძელება. ამ შემთხვევაში, როგორც წესი, დგინდება მოსამართლის მიკერძოებულობა. შედეგად, მითითების გამცემი მოსამართლე, როგორც გადაწყვეტილების მიმღები მოსამართლე გამოირიცხება. თუმცა ეს ხშირად მოსამართლის ამცილებელი მხარის მხოლოდ მოჩვენებითი გამარჯვებაა. ხანდაზმულობის საკითხის დაყენების უფლება კონკრეტულმა მხარემ შესაძლოა ახალ მოსამართლესთან გამოიყენოს, მაგრამ წინამდებარე მოსამართლის უკანონო ქმედება

²⁷ Baumbach/Lauterbach/Albert/Hartmann, ZPO, 73. Aufl. 2015, Rn 41 zu § 42 ZPO

²⁸ იქვე.

²⁹ მიწის უზენაესი სასამართლო შტუტგარტი MDR 2000, 50; differenzierend hier Baumbach/ Lauterbach/ Albert/ Hartmann, ZPO, 73. Aufl. 2015, Rn 42 zu § 42 ZPO: მიკერძოება არაა როდესაც, სასამართლო ამტკიცებს აპელაციის გამოთხოვის შუამდგომლობას, მაგრამ მიკერძოებულობაა, როდესაც სასამართლო აპელაციის უკან გამოთხოვას ურჩევს მხარეს. ეს დიფერენცირება ფორმალისტურ ხასიათს ატარებს.

³⁰ ფედერალური უმაღლესი სასამართლოს გადაწყვეტილება 29.10.2012, Az.: V ZB 286/11; Prütting/Gehrling a.a.O. Rn 50 zu § 42 ZPO.

ამით ვერ გამოსწორდება.³¹ იგივე მოქმედებს, მოსამართლის მხრიდან ისეთ დაუშვებელ მითითებებზე, როგორცაა საჩივრის ცვლილება, მხარეთა გაფართოება და მხარეთა შეცვლა. იმ შემთხვევაშიც კი, როდესაც მოსამართლეს საქმეს წარმატებით ჩამოაშორებენ, მის მიერ უკვე განხორციელებული კომუნიკაციის გამო, რომელიც § 139-ის მიხედვით დასაბუთებული არ იყო, ამის უკან გამოთხოვა, გამოსწორება, შეუძლებელია. სამოსამართლო კომუნიკაციის ფარგლებში მორიგების პროცესშიც შესაძლოა, მოსამართლის კომუნიკაციის შედეგად მხარეებს მიადგეთ ზიანი, რომელიც სამართლებრივი სისტემის მხრიდან თავიდან აცილებული ვერ იქნება: მაგალითად § 278 აბზ.1 და 2-ის მიხედვით სადავო საქმისწარმოებისას შესაძლოა ადგილი ჰქონდეს „იძულებით“ მორიგებას, აქ იგულისხმება, რომ შესაძლოა მოსამართლემ „აიძულოს“ მხარეები მორიგდნენ ან იმოქმედოს პატრიარქალური მანერით. ამ შემთხვევაში შესაძლოა მხარეები ვარაუდობდნენ, რომ მოსამართლის მხრიდან გაკეთებულ მორიგების შემოთავაზებაზე უარის თქმამ, დავაზე გადაწყვეტილების მიღებისას მათთვის ნეგატიური შედეგი შეიძლება მოიტანოს. ამიტომ მსგავს შემთხვევებში ძალაშია გავრცელებულ გამოცდილებაზე აგებული აფორიზმი: „ვინც ეწინააღმდეგება, ის აგებს“.

მორიგების შეთანხმებაზე კომუნიკაციისას სირთულეები არსებობს ასევე მოსამართლის პერსპექტივიდანაც: დავის განმხილველი მოსამართლე, რომელიც მთელი გულისხმიერებით ცდილობს მხარეების შერიგებას, უნდა ებრძოდეს თავის თავს, თავის ემოციებს და ნეგატიურ დამოკიდებულებას იმ მხარის მიმართ, რომელიც უარს აცხადებს შეთანხმებაზე. რაც უფრო დიდ ხანს და ინტენსიურად მიმდინარეობს მოსამართლის მხრიდან მორიგების მცდელობა, მით უფრო ნეგატიურად განეწყობა ის იმ მხარის მიმართ, რომლის მიზეზით ვერ ხდება ერთიანი შეთანხმების მიღწევა.

იმ მხარის გადასახედიდან, რომელიც შეთანხმებას ეწინააღმდეგება, ყალიბდება წარმოდგენა, რომ იმ შემთხვევაშიც კი, თუ მოსამართლე ობიექტურად არ „დაჩაგრავს“ შერიგებაზე უარის მთქმელ მხარეს, ამ უკანასაკნელის მიერ პროცესის წაგების შემთხვევაში იგი ჩათვლის, რომ მოსამართლე მაინც „განაწყენებული“ და „გაბრაზებული“ იყო მასზე შეთანხმებაზე უარის თქმის გამო. მსგავს შემთხვევებში შეთანხმებაზე უარის მთქმელი მხარის წარმოდგენა იმის თაობაზე, რომ იგი „დაისაჯა“ მოსამართლის მიერ მისი „ურჩი“ ქცევის გამო, მოსამართლის მიერ თავიდან აცილებულ ვერ იქნება, თუნდაც იგი გამართლებული არ იყოს.

ამით ცხადი ხდება სამოსამართლო კომუნიკაციის საფრთხეები: როდესაც მოსამართლე მის ქმედებასა და გადაწყვეტილებებზე საუბრობს და ამით დაშვებულ ზღვარს სცილდება, სულ მცირე შესაძლოა ერთი მხარე დაზარალდეს, რაც არც მაკონტროლებელი ინსტანციის მიერ შეიძლება იქნეს გამოსწორებული და არც უკან შეიძლება იყოს წაღებული. მიკერძოებულობის/არაობიექტურობის გამოვლინება მოსამართლის მხრიდან, წარუმატებელი მორიგების შეთანხმების შემთხვევაში, ძალიან რთულადაა თავიდან აცილებადი. აქ გვეხმარება სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის §278 აბზ.5, რომელიც აღნიშნავს, რომ ხანგრძლივ მორიგების პროცესში ძალზედ მნიშვნელოვანია, საქმეს განიხილავდეს სპეციალური მოსამართლე, რომელიც ზოგადად სამართლებრივ დავებს არ განიხილავს.

³¹ აქ არ მოქმედებს პრინციპი უკანონო ხის ნაყოფის დაუშვებლობაზე.

გერმანულ სამართალში სამოქალაქო საპროცესო სამართლის რეფორმები, რომელიც აძლიერებს მოსამართლის კომუნიკაციას მხარეებთან, მიუხედავად მისი გარკვეული საფრთხეებისა, მოსამართლის პროცესის შესაბამისი კომუნიკაციისადმი ინსტიტუციონალურ ნდობას წარმოაჩენს. რა თქმა უნდა, ნდობას შესაძლოა მოყვეს ბოროტად გამოყენება და იმედგაცრუება, მაგრამ ამავდროულად, ნდობის წარმომშობად მოქმედებდეს და ამით სამოსამართლო ინსტანციის შემდგომ გაძლიერებულ სახეს ქმნიდეს.

2. მორიგების შეთანხმების ფინანსური უპირატესობები გერმანიაში

გერმანულ სამართალში ერთგვარი მასტიმულირებელი სისტემაა შექმნილი, რაც გულისხმობს მხარეთა და ადვოკატთათვის ფინანსურ სარგებელს, საქმის მორიგებით დასრულების შემთხვევაში.

მაგალითად, როდესაც ადვოკატი გააფორმებს მორიგების შეთანხმებას §2 აბზაცი 2 RVG KV (ადვოკატთა ანაზღაურების შესახებ კანონით გათვალისწინებული გადასახადების ჩამონათვალი) №1000 დანართი 1-ის შესაბამისად, მას დამატებით ერგება შეთანხმების ჰონორარი. ეს დამატებითი გადასახადი ემატება მის ძირითად ჰონორარს. ეს არ გამოითვლება დავის ღირებულებიდან, დავის საგნის ღირებულებით არ იზომება, არამედ განისაზღვრება იმ ინტერესის ღირებულების შესაბამისად, რაც თან ახლავს მორიგების შეთანხმებას. მაგალითად, ორი ძმა დავობს ანდერძის თაობაზე, ერთი ძმა ითხოვს მეორესგან 10 000 ევროს, და ამასთანავე, სამართლებრივი დავის განხილვის პროცესში, მხარეები თანხმდებიან წიგნების კოლექციის თაობაზე, რომელიც 5.000 ევროს ღირებულებისაა, მიუხედავად იმისა, რომ ეს არ ყოფილა დავის საგანი, მაინც მონესრიგდება მორიგების შეთანხმებით, ხოლო ადვოკატები კი მიიღებენ შემდეგ ანაზღაურებას:

- 15000 ევროს ღირებულების დავის შეთანხმების გადასახადი.

- KV №.3104-ის მიხედვით 15 000 ევროდან სასამართლოში მონაწილეობის (1,2-მაგი) გადასახადი.³²

- 1,3-მაგი პროცესის გადასახადი, KV №.3100 – ის მიხედვით, დავის საგნიდან, ამ შემთხვევაში 10.000 ევროდან.

- 0,8-მაგი სხვაობის გადასახადი KV №.3101 №.2-ის თანახმად, მორიგების დამატებითი თანხიდან – 5.000 ევროდან.³³

იგივე ვრცელდება იმ შემთხვევაზე, როდესაც გათვალისწინებული იყო ზეპირი მოსმენა, ხოლო მხარეები წერილობით მორიგებას აფორმებენ, მაშინაც კი, როცა ზეპირი მოსმენა არც კი ჩატარებულა.³⁴

³² Gerold/Schmidt-Müller-Rabe, Rechtsanwaltsvergütungsgesetz, 19. Auflage, Rn 80 zu VV 3104.

³³ Gerold/Schmidt-Müller-Rabe, Rechtsanwaltsvergütungsgesetz, 19. Auflage, Rn 75 zu VV 3101. რა თქმა უნდა სხვაობის გადასახადი შეზღუდულია: ადვოკატი მიიღებს, ყველაზე მეტი, პროცესში მონაწილეობის გადასახადის 1,3-მაგს დავის საგნის ღირებულებიდან, რომელსაც მიემატება დამატებით შეთანხმებული თანხა, ანუ მოცემულ შემთხვევაში 15000 ევროდან. Gerold/Schmidt-Müller-Rabe, Rechtsanwaltsvergütungsgesetz, 19. Auflage, Rn 80 zu VV 3104.

როდესაც მხარეები სადავო საქმისწარმოებისას მორიგებაზე თანხმდებიან, მხარეთათვის ხდება სასამართლო ბაჟის შემცირება: როგორც წესი, ყოველი სამართლებრივი დავის დროს, ვხვდებით სასამართლო გადასახადის სამ სახეს, რომელიც მიმდინარე სამართლებრივი დავის საგნის მიხედვით გამოიანგარიშება (§3 აბზაცი 2 GKG (სასამართლო ხარჯების გადასახადი) Nr. 5110 დანართი 1)). საჩივრის უკან გამოთხოვის, აღიარების, სარჩელზე უარის თქმის ან სასამართლო მორიგების შემთხვევაში, ზემოხსენებული 3 ტიპის სასამართლო გადასახადი მცირდება ერთმდე, შესაბამისად მხარეებს უკან უბრუნდებათ იმ ორი გადახდილი გადასახადის თანხა. როგორც ზედა მაგალითში იყო მოცემული, თუ მიმდინარე სადავო საქმისწარმოებისას მოხდა დამატებით საკითხებზე მორიგება, რაც არ წარმოადგენდა ძირითადი დავის საგანს – ჩვენს შემთხვევაში 5000 ევროს ოდენობით განსაზღვრულს, ამ დამატებითი თანხიდან გამოითვლება სასამართლო ხარჯების 0,25-მაგი გადასახადი სასამართლოს სალაროში დამატებით ჩასარიცხად.

3. დასკვნა

ზემოთ წარმოდგენილი ანალიზი ცხადყოფს, რომ პროცესუალურსამართლებრივი სიახლეების შედეგად, პროცესუალური და მატერიალური სამართლიანობის გვერდით, სამოქალაქო საქმისწარმოებაში ადგილი დაიმკვიდრა კომუნიკაციურმა სამართლიანობამ, რომელიც სამოსამართლო ქმედების ახალ პარადიგმას ქმნის. ეს გაფართოება მოითხოვს მოსამართლის ახალი სახის ჩამოყალიბებას, მოსამართლის ახალ კომპეტენციებს მხარეებთან და მათ ცალკეულ ინტერესებთან მიმართებით. ამით სამოსამართლო და ასევე პროცესში მონაწილე ყველა პირის სწავლებას/განათლებას ახლებური ორიენტირება სჭირდება. სწორედ ამაზე უნდა იქნეს ყურადღება გამახვილებული.

ბიბლიოგრაფია

1. *Baumbach/Lauterbach/Albers/Hartmann*, ZPO-Kommentar, 73. Auflage 2015, nach Paragraphen und Randnummern zitiert.
2. *Gerold/Schmidt-Müller-Rabe*, Rechtsanwaltsvergütungsgesetz, 19. Auflage 2008, nach Verzeichnis (VV) und Randnummern zitiert.
3. *MünchKommZPO-Wagner*, 5. Aufl. 2016, nach Paragraphen und Randnummern zitiert.
4. *Prütting/Gehrlein*, ZPO-Kommentar, 6. Aufl. 2014 nach Paragraphen und Randnummern zitiert
5. *Stein/Jonas*, ZPO, 22. Aufl. 2004, nach Band, Paragraphen und Randnummern zitiert.
6. *Wieczorek/Schütze-Smid*, ZPO, 4. Auflage 2013, nach Paragraphen und Randnummern zitiert.
7. *Zöllner-Greger*, ZPO-Kommentar, 31. Aufl. 2016, nach Paragraphen und Randnummern zitiert.
8. *Berlemann, Michael/Christmann, Robin/Focken, Niels*: Lassen sich Vergleiche und Berufungen vorher-sagen?, in: Deutsche Richterzeitung (DRiZ) 2016, 62.

³⁴ ფედერალური უმაღლესი სასამართლო Anwbl 2006, 71; *Gerold/Schmidt-Müller-Rabe*, Rechtsanwaltsvergütungsgesetz, 19. Auflage, Rn 56 zu VV 3104.

9. Greger Reinhard, Reinhard/ Weber, Harriet: Das neue Güterichterverfahren. Arbeitshilfe für Richter, Rechtsanwälte und Gerichtsverwaltung, in: Monatsschrift für deutsches Rechts (MDR) 2012, 9.
10. Schmitt, Stephan: Recht jenseits des Rechts, 2012 (Dissertation). Schmitt; Stephan: Stufen einer Güteverhandlung: Lehre einer imperfekten Gerechtigkeit, 2014.
11. Schneider, Egon, Neue Juristische Wochenschrift (NJW), 1970, 1884.
12. Tochtermann, Peter: Die Unabhängigkeit und Unparteilichkeit des Mediators, 2008, 32.
13. von Barga, Jan Malte: Gerichtsinterne Mediation. Eine Kernaufgabe der rechtsprechenden Gewalt, 2008, 192 (Dissertation).
14. von Barga, Jan Malte: Der Richter als Mediator, in: Haft/von Schlieffen: Handbuch der Mediation, Verhandlungstechnik, Strategie, Einsatzgebiete, 2. Auflage 2009, 946.
15. Voßkuhle, Andreas: Rechtsschutz gegen den Richter: Zur Integration der Dritten Gewalt in das verfassungsrechtliche Kontrollsystem vor dem Hintergrund des Art. 19 GG, 1993, 93 f.
16. **Bundesgesetzblatt**, zitiert nach Band und Seite
17. BGHZ 47, 275 (287) BGHZ 47, 275 (287)
18. BGH NJW 2004, 164
19. BGH Anwaltsblatt (Anwbl) 2006, 71
20. BGH NJW 2007, 2414
21. BGH NJW 2006, 60, 62
22. BGH, Beschluss vom 29.10.2012, Az.: V ZB 286/11
23. BVerfGE NJW-RR 2007, 1073
24. BVerfGE 42, 88
25. OLG Karlsruhe NJW-RR 2013, 1535
26. OLG München MDR 2004, 52
27. Brandenburgisches Oberlandesgericht NJW-RR 2009, 1224
28. OLG Rostock NJW-RR 2002, 576
29. OLG Hamm MDR 2013, 1121
30. OLG Frankfurt, NJW 1970, 1884
31. OLG Frankfurt MDR 2007, 674
32. OLG Frankfurt MDR 2007, 1884
33. OLG Bremen NJW-RR 2013, 573
34. OLG Karlsruhe NJW-RR 2013, 1535
35. OLG Stuttgart MDR 2000, 50
36. *Arbeitsgericht Hannover*, Beschluss vom 1.2.2013, Az.: 2 Ca 10/13, veröffentlicht in: Zeitschrift für Konfliktmanagement (ZKM), 2013, S. 130 f.

გერმანულიდან თარგმნა თამარ ბერიშვილმა

თსუ, ადმინისტრაციულ მეცნიერებათა ინსტიტუტის
აღმასრულებელი დირექტორი,
სისხლის სამართლის მიმართულების დოქტორანტი. თსუ